

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента
Главацької Ольги Леонідівни про дисертаційне дослідження і автореферат
ЧЕБОТАРЬОВА МИКОЛИ КОРНІЙОВИЧА
на тему: «ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
МЕНЕДЖЕРІВ ДО АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ У ПРОЦЕСІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

1. Актуальність дослідження Миколи Корнійовича Чеботарьова не викликає сумнівів. Тенденції змін, що відбуваються в сучасному цивілізованому світі, пов'язані з прискореним розвитком технологій передачі та обробки інформації, потребують від сучасного керівника таких знань, умінь і навичок, які б давали йому можливість миттєво реагувати на зміни середовища, витримати морально-психологічний та соціально-культурний натиск соціуму. Нинішній управлінець повинен володіти новітніми методиками та технологіями своєчасного прогнозування напрямів розвитку соціально-економічних і культурно-цивілізаційних процесів, уміти визначати стратегічні цілі, приймати оптимальні рішення. Він постійно має розвивати власний інтелектуальний потенціал для підвищення конкурентоспроможності за рахунок генерування нових ідей та швидкого їх впровадження в практичну діяльність як реакцію на соціально-економічні й суспільно-політичні виклики. Враховуючи наведені аргументи, посилюються вимоги до управлінської підготовки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти, удосконалення її змісту, методів, форм і засобів з огляду на потребу формування готовності до адаптивного управління під час професійного навчання.

Окрім наведених аргументів, здобувачем було з'ясовано ряд доволі вагомих суперечностей, які необхідно розв'язати під час професійної підготовки майбутніх менеджерів. Погоджуємося із М. К. Чеботарьовим у тому, що освітній простір відчуває гостру потреба у розробці виважених науково-методичних засад, спеціальних програм формування готовності

майбутніх менеджерів до адаптивного управління на різних етапах навчання в закладах вищої освіти. Таким чином, рецензоване дисертаційне дослідження є актуальним на часі та беззаперечним.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дослідженні. Відзначимо, що ґрунтовність задекларованих наукових положень та висновків підтверджена глибоким критичним аналізом теоретичних та практичних основ проблеми формування професійної готовності майбутніх менеджерів. Так, автором використано комплекс теоретичних, емпіричних та статистичних методів, які дали можливість провести на високому науковому рівні педагогічний експеримент, здійснити перевірку значущості отриманих результатів на основі використання методів математичної статистики. Проведений аналіз дисертаційного дослідження дає можливість констатувати, що цілеспрямоване та доволі виважене використання обраного наукового інструментарію сприяло отриманню достовірних і валідних результатів.

Рецензоване дисертаційне дослідження опирається на багату джерельну базу – 386 найменувань, із них 12 – іноземною мовою, що створило належні передумови для системного і цілісного висвітлення об'єкту та предмету дослідження. Проаналізована здобувачем теоретична інформація дала йому змогу ґрунтовно висвітлити теоретичні основи формування професійної готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління, обґрунтувати практичні засади, визначити педагогічні умови, здійснити розробку моделі та провести експериментальну перевірку свого авторського бачення. Відзначаємо, що висновки, сформульовані в дисертаційному дослідженні, відповідають поставленим завданням та корелюються з науковою новизною й практичним значенням.

3. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційної роботи. Під час вивчення проблематики формування у майбутніх менеджерів готовності до адаптивного управління здобувач отримав значущі наукові результати. Зокрема, було *вперше* визначено та обґрунтовано три педагогічні умови формування готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління у процесі професійної підготовки, а саме: 1) забезпечення

спрямованості майбутніх менеджерів на формування готовності до адаптивного управління; 2) активізація взаємодії викладачів і студентів для забезпечення їх ефективної включеності у процес формування готовності до адаптивного управління; 3) використання інноваційних педагогічних технологій для формування готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління та розроблено модель їх реалізації в закладах вищої освіти.

У ході дослідження удосконалено компоненти, критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління. У дисертаційному дослідженні *набули подальшого розвитку* характеристика важливих для формування управлінської компетентності особистісно і професійно значущих якостей майбутніх менеджерів, обґрунтування ефективних форм і методів підготовки студентів до управлінської діяльності в закладах вищої освіти.

4. Значущість отриманих результатів засвідчується тим, що, основні положення, узагальнення та висновки, які зроблені Миколою Корнійовичем, володіють практичною значущістю. Так, позитивно оцінюємо змістове наповнення й методичне забезпечення лекційних і практичних занять окремих навчальних дисциплін циклів професійної, практичної підготовки та навчальний посібник «Готовність до адаптивного управління сучасного менеджера в умовах конкуренції на ринку праці».

5. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження. Високий науковий рівень доводять опубліковані М. К. Чеботарьовим публікації. Зокрема, у науковому арсеналі здобувача є 21 праця, серед яких 2 навчальних посібники та монографія у співавторстві, 18 наукових статей – у фахових виданнях України та іноземних держав у галузі педагогіки. Представлені публікації доводять наукову компетентність автора, а також підтверджують повноту викладу отриманих результатів дисертаційного дослідження у відкритому друці.

6. Відповідність структури та змісту дисертації чинним вимогам. Структура дослідження слугує яскравим підтвердженням професіоналізму

автора та характеризує його як зрілого науковця-практика. Зокрема, назва дисертаційного дослідження узгоджується з метою, відповідає змісту теоретичної частини та є адекватною до проведеного експериментального дослідження. Аналіз змісту дисертаційної роботи та автореферату дає підстави стверджувати, що автором вірно визначено понятійний апарат (об'єкт, предмет, мета, гіпотеза), що дозволило чітко окреслити практичні завдання. Робота містить 25 таблиць та 10 рисунків, які суттєво збагачують сприйняття інформації та засвідчують сформовані вміння узагальнювати та аналізувати. Структуру дисертації та основний текст подано відповідно чинних вимог до кандидатських дисертацій.

У *вступі* чітко та логічно аргументовано актуальність, окреслено сучасний стан та проблеми, виділено невирішені питання, охарактеризовано необхідність розв'язання суперечностей, які підсилюють значущість дослідження. Здобувачем представлено зв'язок роботи з науковими планами та темами, обґрунтовано наукову новизну і практичне значення, а також представлено дані про апробацію результатів на міжнародних науково-практичних конференціях.

У *першому* розділі автор зосередив головну увагу на характеристиці теоретичних засад формування готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління у процесі професійної підготовки. Схвально оцінюємо напрацювання щодо висвітлення змісту наукових дефініцій «адаптивне управління», «підготовка майбутніх менеджерів до адаптивного управління», «готовність майбутнього менеджера до адаптивного управління». Поділяємо позицію здобувача стосовно того, що структуру готовності майбутніх менеджерів у зазначеному контексті доцільно представити у єдності трьох компонентів: мотиваційно-ціннісного, операційно-діяльнісного і саморегулюючого.

Задля виконання другого та третього завдань свого дисертаційного дослідження автор представив у *другому* розділі «Методичні засади формування готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління у

процесі професійної підготовки» докладну характеристику критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління у майбутніх менеджерів. Схвалюємо позицію Миколи Корнійовича щодо виокремлення спектру педагогічних умов. Вважаємо, що вибір трьох педагогічних умов (забезпечення спрямованості майбутніх менеджерів на формування готовності до адаптивного управління; активізація взаємодії викладачів і студентів для забезпечення їхньої ефективної включеності в процес формування готовності до адаптивного управління; використання інноваційних педагогічних технологій для формування готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління) є обґрунтований та свідчить про розуміння автором окресленої проблематики.

Погоджуємося із аргументованою позицією М. К. Чеботарьова стосовно того, що впровадження в освітній процес авторської моделі сприятиме ефективному формуванню готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління. Ґрунтовна і виважена характеристика моделі представлена у дисертації (с. 145-158), та авторефераті. Відзначимо, що у дисертації схарактеризовані конкретні форми, методи і засоби, що використовувалися на кожному етапі (підготовчо-мотиваційному, інформаційно-пізнавальному, процесуально-моделювальному, рефлексивно-аналітичному).

Схвалюємо те, що у *третьому* розділі здобувачем доволі глибоко висвітлено організацію, зміст і методику проведення формувального етапу експерименту. Такий авторський підхід дав можливість отримати позитивні та статистично достовірні результати щодо сформованості у майбутніх менеджерів експериментальних груп усіх критеріїв. Позитивним вважаємо те, що для виявлення відмінностей між двома незалежними вибірками було використано методи математичної статистики на основі використання критерію Стюдента.

Констатуємо належну мовностилістичну культуру дисертаційного дослідження та відзначаємо, що *загальні висновки* є послідовними, логічними, чіткими та конкретними. *Список використаних джерел*, а також посилання на них у тексті роботи зроблено із дотриманням усіх вимог. З'ясовано, що зміст

автореферату відображає усі основні положення дисертаційного дослідження. Значний об'єм практичного матеріалу висвітлено у *додатках*. Таке авторське рішення дає можливість суттєво розширити спектр представленої інформації, а також характеризує здобувача як компетентного науковця.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи вагомі позитивні напрацювання та здобутки дисертанта, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні *дискусійні моменти та зауваження*, які визначаємо у якості побажань:

1. У нашому баченні є дещо не рівноцінними розділи дисертаційного дослідження. Так, перший розділ «Теоретичні основи дослідження проблеми формування готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління у процесі професійної підготовки» має 54 сторінки, другий – «Методичні засади формування готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління у процесі професійної підготовки» аж 85 сторінок, третій – «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління у процесі професійної підготовки» 47 сторінок. Тому вважаємо, що другий розділ є дещо описовим, тому автору варто було б зменшити теоретичний матеріал, а допоміжні аспекти представити у додатках.

2. Оскільки у третьому завданні дисертаційного дослідження автор передбачив розробку моделі, то вважаємо, що й у науковій новизні доцільно представити те, що ним було розроблено графічну модель формування готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління в процесі професійної підготовки.

3. У нашому баченні робота тільки виграла, якщо б автор назви компонентів (мотиваційно-ціннісний, операційно-діяльнісний, саморегулюючий) розвів із назвами критеріїв.

4. Із графічного зображення моделі рис. 2.1 (с. 145 у дисертації та с. 9 у авторефераті) не зовсім зрозуміло чи вважає автор низький рівень достатнім для досягнення запланованого результату.

5. Вважаємо, що з огляду на вагомість та практичну значущість спецкурсу на тему «Психологія досягнення успіху», автору варто було б більше уваги приділити його характеристиці.

8. Висновки щодо відповідності дисертаційного дослідження чинним вимогам. Відзначимо, що зауваження та побажання носять дискусійний характер, а тому не мають суттєвого впливу на високу позитивну оцінку дослідження. Робота Миколи Корнійовича характеризується нами як доволі цінна у контексті підготовки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти. З'ясовано, що у дисертації представлено нові, раніше не захищені теоретичні та практичні положення. Результати, які було отримано М. К. Чеботарьовим, можна розцінювати як такі, що дуже позитивно впливають на підвищення фахової компетентності керівників, директорів, менеджерів різних рівнів. Отже, дисертаційне дослідження характеризується науковою новизною, теоретичною і методичною значущістю та має вагоме практичне спрямування.

Таким чином, дисертаційне дослідження на тему «Формування готовності майбутніх менеджерів до адаптивного управління у процесі професійної підготовки» визнаємо змістовною та завершеною науковою працею, яка повністю відповідає вимогам пп. 9, 11, 12 та 13 положення «Порядку присудження наукових ступенів», що затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами від 06.09.2016 р.), а її автор – Микола Корнійович Чеботарьов заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Главацька О. Л.
Григоренко Н. Ю.

Главацька О. Л.